

Борис Попиванов

Политбарометър

*Година 26, брой 3
9 май – 30 юни*

Издател

Фондация Фридрих Еберт | Бюро България
Ул. Княз Борис I 97 | 1000 София | България

Отговорен редактор:
Жак Папаро | Директор, ФФЕ, Бюро България
тел.: +359 2 980 8747 | факс: +359 2 980 2438
bulgaria.fes.de

Контакт:
office.sofia@fes.de

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

Мненията, изразени в тази публикация, принадлежат на автора/ авторите и не отразяват непременно позицията на Фондация Фридрих Еберт.

Повече информация по темата ще намерите тук:
[➤ bulgaria.fes.de](http://bulgaria.fes.de)

Година 26, брой 3
9 май – 30 юни

Политбарометър

Съдържание

1. Външнополитическа динамика	3
2. Развитие на политическата ситуация	5
3. Състояние на партийната система	7
4. Прогресивният политически и обществен дневен ред	9
5. Основни изводи, прогнози и препоръки	10

1.

Външнополитическа динамика

Активизацията на регионалната политика. С встъпването в длъжност на новото българско правителство, оглавявано от Румен Радев, основните персонални фактори във външнополитическото поведение на България стават министър-председателят и президентът Илияна Йотова, с по-ограничена – и критикувана – роля на външния министър Велислава Петрова-Чамова.

Специално трябва да се отбележи проведената в София Среща на върха на Процеса за сътрудничество в Югоизточна Европа, събрала 12 правителствени и държавни ръководители. Форумът е един от немногото примери за последователност в българската регионална политика за период от 30 години, изразяващ се в стремеж към прагматично икономическо сътрудничество отвъд политическите различия.

Преодоляна бе опасността от конфликтна ескалация на отношенията между България и Северна Македония. Два деликатни повода излязоха в дневния ред: първо, палещт на български дипломатически автомобили в Скопие, и второ, речта на премиера на Северна Македония Християн Мицкоски в Струмица, обвиняваща България в изнудване. Предполагамото намерение на кабинета Мицкоски да представи България като войнстващ антимакедонски фактор в ЕС не се сбъдна заради спокойната реакция на българските институции – по първия казус Външното министерство привика северномакедонския посланик в София, а по втория премиерът Радев кратко посочи, че проблемът на съседната държава не е с България, а с Европейския съюз (ЕС), във връзка с критериите за членство.

Важно събитие бе и визитата на турския външен министър Хакан Фидан в София. Извън конкретните теми на разговорите, оценката на Фидан, че двустранните отношения се развиват във възходяща посока, не е продукт на куртоазия, а на реалния факт, че България и Турция са две от балканските държави с най-добро разбирателство през последните десетилетия.

Сложната игра около Украйна. Още в хода на кампанията за изборите от 19 април битуваха предположения, че Румен Радев или ще се утвърди като „новия Орбан“, носител на изявена проруска позиция, или ще отстъпи от предишните си изявления и ще се солидаризира с общия европейски курс. На практика наблюдаваме по-необичаен и нюансиран вариант, който не е лесен за класификация. И този вариант събира множество критики, в духа на твърдението, че „Радев говори едно в Брюксел и друго в София“, че се опитва да седи на два стола едновременно, но може би е добре да бъде описан.

Без претенции за изчерпателност, на едната страна на везната тежат следните обстоятелства. Първо, България се включи само на ниво посланик в Букурещката среща на върха на групата Б-9, в която членуват държавите от Централна и Източна Европа, и провокира тълкувания, че дипломатическият жест е свързан с ярките антируски позиции на част от тези държави. Второ, България не подписа Гданската декларация на лидерите от Източния фланг на НАТО, определяща Русия за „най-значителната, пряка и дългосрочна заплаха“ за сигурността в евроатлантическото пространство. Трето, България не се присъедини към инициативата на 36 държави и на Европейската комисия за учредяване на Международен трибунал за престъпленията в Украйна, насочен непосредствено срещу руския президент Владимир Путин. Четвърто, България изрази резерви пред Европейския съвет относно подготовения 21-и пакет санкции срещу Русия и се противопостави на замислените санкции срещу конкретни лица, между които руския патриарх Кирил и собственика на компанията „Лукойл“ Вагит Алекперов. Пето, България заяви, че ще спре военната помощ, оказвана на Украйна във войната ѝ с Русия. И шесто, на домашен терен, но с по-глобален отзвук, България почти пряко уличи украинската посланичка в София Олеся Ивашчук, че защитава изграждането на незаконния луксозен комплекс в Баба Алино край Варна.

На другата страна на везната могат да се изброят ходове с по-различно въздействие. Първо, България одобри продължаващото функциониране на досегашния антируски санкционен пакет. Второ, България декларира подкрепа за присъединяването на Украйна към ЕС. Трето, България в лицето на Радевата мнозинство отказа да отмени подписаното преди месеци от кабинета Гюров 10-годишно споразумение с Украйна по въпросите на сигурността. Четвърто, България изрази намерението си да не спира износа на оръжие за Украйна. Пето, България предложи на Украйна да построят заедно атомната електроцентрала в Белене, така че тя да получава произвеждания от централата ток през Румъния. И шесто, България влезе без забележки в Европейския механизъм за стабилност, популярен като Спасителния фонд за еврозоната, с което направи още една крачка по пътя на интеграцията си към общата валута.

Мотивацията на новото управление за повечето от горните решения е оповестена като принципна. Тя се базира на доводите на премиера Радев, че неговото правителство възразява срещу всичко, което вреди на българския национален интерес (например на част от санкциите, на ограниченията за военнопromишления комплекс, които биха настъпили при спиране на износа на оръжие за Украйна, на обезоръ-

жаването на армията, което би се случило при удължаване на военната помощ, и т.н.), но също и срещу всичко, което вреди на усилията за траен мир между Русия и Украйна (например на трибунала срещу Путин или на санкциите срещу патриарх Кирил, и т.н.). Радев добавя и друг аргумент в защита на тезата, че така очертаната негова политика не е антиевропейска – че тя всъщност не компрометира отношенията между София и Брюксел, и това може да се илюстрира с решението за отпускане на нов транш средства за България по Плана за възстановяване и устойчивост.

Странното развитие на българо-американските отношения. Контактите между София и Вашингтон, от своя страна, сякаш са обвити с най-голяма загадъчност. Това, което се вижда на повърхността, е интензивен диалог в сферата на енергетиката и сигурността, но без сериозна публична разгласа. Могат да се посочат телефонните разговори на премиера Радев с президента Доналд Тръмп и военния министър Пийт Хегсет, както и срещата му в София с помощник-държавния секретар Артър Милик; а освен това и срещата на президента Йотова с личния адвокат на Тръмп Рудолф Джулиани и с посланичката на САЩ в Гърция Кимбърли Гилфойл. Още не е ясно и какво може да се очаква от номинацията на Дъглас Холдър, известен по-скоро с лобистката си практика, отколкото с дипломатическия си опит, за посланик в София.

В специфичен казус се превърна съдбата на американските военно-транспортни самолети, базирани на Летище София. Още в предизборната кампания те служеха за нещо

като ябълка на раздора. Смятани за част от американските военни действия срещу Иран, те пораждаха притеснения, че правят автоматично от България мишена за ирански контраудари. С идването си на власт Радев се обяви за изтегляне на самолетите и постави темата за американските визи за български граждани – които съществуват в нарушение на споразуменията между ЕС и САЩ. Впечатлението, което се създаде, е че едва ли не Радев предлага сделка „самолети срещу визи“, но вероятно е било погрешно, защото добре известно е, че САЩ нямат навика да търгуват с военното си присъствие в една или друга точка на света. Въпросът за визите бе подминат с мълчание от американската страна, но и самолетите бяха изтеглени, без да се разбере еднозначно дали заради българското желание, или заради други планове за дислокацията им. По същото време българският Конституционен съд отмени решението на предходното Народно събрание, с което задължава Министерския съвет да внесе за ратификация членството на страната в лансирания от Тръмп Съвет за мир. Както графикът на работа на Съда, така и аргументите в полза на конкретното постановление бяха предвидими и не изглежда да имат връзка с политическия процес. Независимо от всичко, те внасят още едно двусмислие в цялата ситуация. Възникнаха хипотези, че ходовете, идващи от София, представляват своеобразна реакция на думите на американския държавен секретар Марко Рубио, наредил България между страните, готови да кажат „да“ още преди да им е отправено някакво искане. Накратко, по-широкият контекст на всичко случващо се продължава да се отличава с неопределеност.

2.

Развитие на политическата ситуация

Политическите сигнали на новото управление. Първите действия и изявления на мнозинството на „Прогресивна България“ (ПБ) и неговото правителство са важни, защото отразяват както собствени политически намерения, така и отговор на очакванията на избирателите, гласували им толкова високо доверие на 19 април.

По темата за съдебната реформа управляващите внесоха и приеха нов Закон за съдебната власт, с който е блокирана кадровата дейност на досегашния Висш съдебен съвет, отнето е правомощието на „големите“ в системата да влязат отново във върховния ѝ орган, определен е хоризонт до октомври за попълване на „професионалната квота“ в Съвета и е дадена възможност на министъра на правосъдието да оспори решенията на същия Съвет. Ако е имало нагласа, че властта ще пристъпи незабавно към избор на нов Съвет или дори към промени в Конституцията, тя е опровергана. Усилията на опозицията от „Продължаваме промяната“ (ПП) и най-вече „Демократична България“ (ДБ) да наложат идеята за „обществена квота“, съставена от номинации на гражданския сектор, също са отхвърлени. Логично звучат и критиките, че липсват „реформаторски идеи“. Плановите на ПБ обаче не изглеждат представени в пълнота.

По темата за овладяването на инфлацията резултатите са предварително ограничени с аргумента, че не бива да се въздейства пряко върху пазара с административни мерки като въвеждане на допълнителни регулации, тавани на цени или специални режими. Фокусът попада предимно върху контрола над надценките и изсветляването на ценообразуването. В тази връзка се състоя среща на премиера Радев с представители на големите търговски вериги, където бяха поети ангажименти за 15% намаления на цените. Лансирана бе инициативата „Кошница с грижа“, визираща основните потребителски стоки.

По темата за отношението към олигархичния модел ключово събитие стана свалянето на държавната охрана на лидерите на ГЕРБ Бойко Борисов и на Движението за права и свободи (ДПС) Делян Пеевски, смятани от мнозина за лица на този модел. Новият вътрешен министър Иван Демерджиев влезе във функцията на водещ политически дразнител за Борисов и Пеевски. Демерджиев замеси Борисов в селекцията на фирми за пътни мантинели, добила печална слава след трагични инциденти, а бившият премиер в отговор го заплаши със съд. Демерджиев също така стартира проверки срещу представители на ДПС в Кърджали, довели до разпит на самия кмет на града Ерол Мюмюн, обеща да провери законността на имуществото на Пеевски и огласи данни за негови

нерегламентирани пътувания до Дубай в компанията на конституционния съдия Десислава Атанасова. Не закъсняха и контраобвинения от страна на приближените до ДПС медии срещу Демерджиев в превишаване на правомощията.

По темата за честността на изборния процес започна работа новата Централна избирателна комисия, чийто състав бе излъчен от политическите сили, с амбицията за създаване на нови и по-прозрачни изборни правила. Политическо напрежение възникна от самото начало след като ПП и ДБ оспориха формулата за представителство в Комисията, при съдила две места на ДПС и само едно на ДБ.

По темата за енергийната сигурност дневният ред бе диктуван от перспективите на производството на горива от бурга-ската рафинерия на „Лукойл“. Правителството уволни досегашния особен управител Румен Спецов и назначи нов, Евгени Симеонов, който обеща по-прозрачно управление. Премиерът Радев проведе среща с ръководството на фирмата „Литаско“, междинен собственик на активите на „Лукойл“ в България, за да обсъди бъдещите доставки на петрол. Българското правителство определи за своя цел да избегне неблагоприятен за страната международен арбитраж по казуса с рафинерията, и посочи като стъпка в тази посока своето решение да отхвърли европейските санкции срещу съсобственика на „Лукойл“ Алекперов.

По темата за „Боташ“ бяха анонсирани намерения за договаряне на споразумението с турската компания, за да може това споразумение да проработи ефективно в полза на България. Премиерът Радев дискутира въпроса с турския външен министър Хакан Фидан, макар че еднозначно развитие все още не е постигнато. Смята се, че „Боташ“ е най-големият „камък“ в „градината“ на Радев, защото представлява най-оспорваната инициатива на неговите служебни правителства, съответно най-често определяната като негов политически пасив с дългосрочни финансови щети за страната.

По темата за службите за сигурност се създаде впечатлението, че новото управление иска да консолидира властта си чрез кадрови решения в системата. Тук могат да се изброят предложенията за нов мандат на ръководителя на разузнаването Антоан Гечев, временното поемане на контраразузнаването от Станчо Станев с перспектива за връщане на по-рано освободения Пламен Тончев, запазването на Емил Тонев начело на службата за охрана.

Проектбюджетът за 2026 г. Министърът на финансите Гълъб Донев внесе, а Министерският съвет одобри проекта

за държавен бюджет за 2026 г. По много причини решението се очакваше с голямо внимание и интерес. Първо, България половин година функционираше без приет бюджет, в условия на удължаване на действието на миналогодишния, но при съвсем различна икономическа и финансова ситуация. Второ, получи се безпрецедентното обстоятелство държава да влезе в еврозоната с финансова рамка, създадена за различна валута. Трето, всичко това се развиваше в контекста на стартираната от Европейската комисия срещу България процедура за свръхдефицит, или с други думи на констатация за нарушаване именно на онзи критерий, позволил ефективното членство в еврозоната само преди няколко месеца. И четвърто, бюджетът по правило се възприема като най-важен закон за всяко мнозинство, синтезиращ приоритетите му в управлението.

Проектът на Донев предвижда дефицит от 5,7% и възможност за акумулиране на нов държавен дълг до 10 млрд. евро, както и редица мерки за овладяване и дисциплиниране на публичните разходи с амбицията до две години да се стигне до смъкване на дефицита под прага от 3%. Параметрите, заложи в проекта, бяха обосновани с наследството от предишни управления, въплътено в т.нар. „скрити фактури“, разходи, които са били планирани много по-рано, но сега се налага да бъдат осъществени. От такава гледна точка финансовият министър окачестви своето предложение като „бюджет на реалността“. Необичаен момент тук представляваше твърдението му, че в проекта отсъстват политики на новото мнозинство, които ще намерят място едва в бюджета за следващата 2027 година. Позицията, че бюджетът е „временен“, идваше превантивно да ограничи опитите за оценка на мнозинството според принципите на бюджетната му философия.

Проектът предизвика бурна политическа дискусия, която би могла да се обобщи с три по-големи акцента: (1) наследено разхищение според управляващите, (2) липса на реформи според опозицията и (3) отложена криза според част от експертите и работодателите. Политическите реакции на другите парламентарни сили, с изключение на ДПС, запазило мълчание, бяха подчертано негативни. ГЕРБ видяха в бюджета „тотална липса на реформи“, ДБ го сравниха с бюджетите на кризата и хиперинфлацията от времето на правителството на Жан Виденов, ПП го определиха като „скандален“, „Възраждане“ го нарекоха „пълна катастрофа“. Макар и по различни причини и с различни нюанси, работодателите и синдикатите също изразиха критичност към правителствените предложения, като Асоциацията на индустриалния капитал стигна до цялостно отхвърляне. Експертните дебати в медиите едва ли могат да се резюмират накратко, но изведоха на преден план предимно критични и негативни наблюдения – съмнения, че са необходими толкова големи капиталови разходи; притеснения, че трайно се легализира нарушението на Маастрихтския критерий за таван на дефицита; недоверие, че осигурителните промени при държавните служители ще дадат фискален ефект; убеждения в усилване на инфлационния натиск.

Още преди окончателното гласуване на бюджета може да се забележи, че управляващата ПБ няма добронамерени партньори сред останалите парламентарни сили, и че независимо от мощната победа на изборите от 19 април публичната среда не е станала благоприятна за управляващите.

3.

Състояние на партийната система

„Прогресивна България“ (ПБ). Политическата формация на Румен Радев, спечелила категорично изборите, бе официално регистрирана от съда като политическа партия с Радев като свой председател. Уставните правила засега не предвиждат широки партийни органи. Няма изненади и в ръководството, където намират места най-вече фигури от тясно обкръжение на Радев. Може все пак да се установи известен принцип на разделяне на партийна от правителствена власт, изразен в обстоятелството, че само двама от министрите (Гълъб Донев и Иван Шишков) са представени в Изпълнителния съвет на партията.

Разбира се, конституирането на една партия изисква повече време. Ето защо първоначално вероятно са разбираеми проявите на неубедителна комуникационна политика. Редица изявления на партийни фигури, визиращи теми като майчинство, пенсии, култура, получиха с лекота превратни тълкувания и се превърнаха в медийно оръжие срещу компетентността на новите управляващи, а в отделни случаи бяха допълнени и с класическите за България подозрения в семейственост.

ГЕРБ-СДС. Стратегията на втората политическа сила засега може да се обозначи като „мека опозиционност“. В парламентарния и медийния дебат звучат критики от експертни позиции към правителството, като с най-ярко присъствие се ползва бившият финансов министър Теменужка Петкова по отношение на проектобюджета. Лидерът Бойко Борисов е запазил за себе си правото да бъде единствен от партията си говорител на положителни оценки, насочени най-вече лично към премиера Радев.

Въпросът за президентските избори през есента неизбежно влиза в дневния ред на ГЕРБ. За пореден път през годините Борисов заговори за обща кандидатура с десните партии, но с уточнението, че това не значи автоматична подкрепа за кандидат на ПП или ДБ. Същевременно от партията насърчават слуховете, че е възможен взаимно приемлив кандидат с ПБ от типа на юриста Даниел Вълчев. Показателно е, че малкият коалиционен партньор на ГЕРБ, Съюзът на демократичните сили, официално изрази подкрепа за Вълчев. Стара практика на Борисов е, когато не вижда ясна положителна перспектива за себе си, да отлага вземането на решения и да излъчва политически сигнали във всички посоки едновременно.

Президентската надпревара е свързана и с проблема за консолидацията на ГЕРБ. Партия, обвинявана, че е клиентелистка, несъмнено би имала трудности със своите клиенти при наличие на ново управление. Решението на Делян До-

брев, знакова фигура за ГЕРБ, да напусне парламента и политиката, е отчасти показателно; споровете и взаимните обвинения във втората по големина местна структура, плөвдивската, също. Създава се усещането, че Борисов все повече се откъсва от „стария“ ГЕРБ, от партията във времето на нейния голям възход, обясняван неведнъж с мобилизация и дисциплинираност. Ръководството на парламентарната група в настоящия парламент, номинациите за ръководство на парламентарни комисии, както и медийните говорители общо взето представляват, с изключение на Томислав Дончев, политически лица, присъединили се късно към ГЕРБ и близки по-скоро до лидера, отколкото до структурите, а при протичащия в България процес на партийно пренаареждане това би могло да се окаже минус.

„Продължаваме промяната“ (ПП) и „Демократична България“ (ДБ). Разглеждаме двете формации заедно въпреки решението им да се обособят в отделни парламентарни групи, защото продължават, първо, да следват сходна политика към управлението, и второ, да поддържат, поне засега и поне публично, „цивилизован развод“, без взаимни обвинения.

ПП и ДБ споделят ролята на най-ярък критик на правителството на Радев, ескалираща до степен на внушения за настъпваща политическа криза, каквато всъщност не съществува. Насажда се убеждението, че едва ли не новото управление е пред колапс – показателни в този смисъл са думите на лидера на ПП Асен Василев, че Радев е изправен пред „декемврийски сценарий“, т.е. пред протести, подобни на онези, свалили кабинета Желязков в края на м.г. Ако изключим парламентарни практики като призови за оставка и искания за вот на недоверие, доминира всеобхватно отрицание на сегашната власт. Това се разгръща в три направления: първо, във външната политика (набедена, че не е проевропейска и превръща България във втора Унгария от времето на Виктор Орбан); после, в бюджетната политика (оспорвана за това, че не съкращава важни разходи); и накрая, в правосъдната политика (заклеймена, че не разгражда олигархичния модел). Има и нюанси, характеризиращи идеологическите маневри на двете формации. Например, ДБ се фокусира повече върху твърденията, че Радев не прави достатъчно срещу Пеевски и не планира истинска съдебна реформа, а ПП – че Радев не помага на най-уязвимите групи в обществото. Това е свързано и с разминаващите се идеологически афилиации на международно равнище. ПП настоява да бъде приемана за центристка партия, като нейни висши представители взеха участие в срещата по повод на 50-годишнината на формацията на европейските либерали АЛДЕ. ДБ все по-ясно подчертава своя десен профил и използва думата „дясно“ като етикет на своите политики.

Не бива да се подминават и разнообразните вътрешни проблеми. ПП изглежда в сложна ситуация. Все повече ерозира лидерството на Асен Василев в това политическо пространство, сякаш утвърдено по време на декемврийските протести. ПП среща и все по-съществени трудности в идентификацията си с либералната градска общност. Новината, че структурата на ПП в Бургас е преминала към „Да, България“, съставна част от ДБ, не е първостепенна, но сигнализира опасността традиционните привърженици на ПП-ДБ, изправени пред избор, да се насочат към по-ранното си предпочитание в лицето на ДБ. А освен всичко друго ПП инвестира и твърде много политическа енергия в защита на авторитета на лидера си Василев като финансов министър, с което рискува да потвърди критиките, че се занимава предимно със себе си.

Критичен момент за ДБ са предстоящите избори за председател в „Демократи за силна България“, съставна част от коалицията. Първоначално очертаната конкуренция между сегашния лидер Атанас Атанасов и неговия предшественик Радан Кънев е минирана от възхода на трети кандидат, Йордан Иванов, който внезапно получи и неформалната подкрепа на бившия премиер Иван Костов.

Общо политическо поле на взаимодействие между ПП и ДБ несъмнено са президентските избори през есента, една деликатна тема, която засега не се развива по най-убедителния начин. В медиите упорито тръгна хипотезата, че бъдещата президентска двойка на ПП и ДБ ще се състои от доскорошния служебен премиер Андрей Гюров и подалия оставка главен секретар на Вътрешното министерство Георги Кандев – и двамата силно възхвалявани за своите постижения в градските либерални среди. Не закъсня да се породи и усещането за политическа интрига. Без да бъде упълномощаван от никого, Атанас Атанасов почти заяви подкрепа за Гюров и Кандев. Асен Василев, от своя страна, се дистанцира. Двусмислени, но противоречиви реакции дойдоха от други политици на ПП и ДБ. Като че ли се налага впечатлението, че президентската кандидатура ще бъде „спусната“ отгоре, без дискусии и номинации, и ще трябва да бъде подкрепена по неизбежност, за да не се провокира разделение. Следва да се напомни, че дискусията за тази кандидатура при ПП и ДБ тече вече година и половина, преди да стартира в която и да било друга формация, и не е довела до никакъв по-ясен резултат, освен до признанието, че няма технологично време планираните предварителни избори да се състоят. Оттук възникват три риска. Първо, да се компрометира цялата публично заявена стратегия за граждански активизъм „отдолу“, която бе въплътена в инициативите и срещите на т.нар. Форум за демократично действие и има немалка вероятност да остане без всякакви последствия. Второ, да се стимулира недоволство от „свършените факти“, изразяващо се в самосиндикални номинации на други кандидати-президенти. Без да е окончателна, кандидатурата на бившия военен министър Николай Ненчев вече бе сложена на масата. И трето, да се загуби монопол върху нагласите на градската либерална общност, опасност, която пролича в проведените два протеста срещу правителството на Радев, чиито организатори изрично отхвърлиха участие на партийни лица на трибуната.

Движение за права и свободи (ДПС). Партията е най-слабо видима публично сред участниците в парламента, но сякаш и най-силно фиксирана в политическата съдба на лидера си. Наблюдаваме, засега, своеобразно изтегляне от публичния политически процес, с отсъствие на позиции и оценки по почти всички теми на деня.

Предприети бяха смени в ръководството, от което излязоха знакови фигури за ДПС като Йордан Цонев, Хамид Хамид и Станислав Анастасов, а Цонев дори напусна политиката. От една страна, това вероятно е оценка за неубедително електорално представяне, но от друга, продължаваме да виждаме отлива на хора от времето на Ахмед Доган, сменили позициите си при разрива от 2024 г. Стабилността на ДПС не може да се приема за даденост, при положение, че вече настъпват пробойни в различни местни структури – Стамболово, Кирково, Нови пазар. Мотивите за напускане често са представени като разногласие с ръководството, но трябва да се имат предвид и вътрешните процеси в тази общност, и особено фактът, че редица от Догановите активисти се интегрират във втория ешелон на Радевата управление, докато тези на Пеевски постепенно биват изтласквани.

В духа на практиката си от предизборната кампания, Пеевски не коментира личните атаки срещу себе си. Неговите реакции на този етап са сведени до сигнали чрез приближени медии и до изявления на неговия депутат Калин Стоянов, и то в повечето случаи насочени не срещу премиера Радев, а срещу вътрешния министър Демерджиев. Може да се допусне, че Пеевски все още храни надеждата, че е възможно генерално договаряне с Радев. В изминалите два месеца от встъпването на новото правителство повечето разкрития, включително историите с полети до Дубай, засягат периферни случаи и сравнително скромни суми. Ако правителството спре дотам, Пеевски сигурно би могъл да го приеме без възражения. Въпросът, разбира се, е дали ще се спре дотам.

„Възраждане“. Стратегията на партията е почти изцяло посветена на „разобличаване“ на Румен Радев, че е излъчвал фалшиви политически послания, а всъщност не е бил против еврото, готов е бил да сътрудничи на Брюксел и да помага на Украйна, и е бил съгласен да работи с т.нар. олигархия. С тази линия на постоянни атаки „Възраждане“ явно опитва да привлече обратно свои бивши избиратели, преориентирали се към ПБ.

Интересна е и една тенденция в идеологически план, която прилича на дългосрочна кампания. Става дума за темата за „достойнството на малките народи“ срещу диктата на Великите сили, експлоатирана от „Възраждане“ чрез серии от публично афиширани исторически примери. Аналогиите с възможността България да защитава гордо своята независимост под ръководството на партията са ясни. Практически случай също се отдаде, ако можем да наречем така решението на „Възраждане“ да изпрати своя делегация на погребението на иранския лидер Аятолах Али Хаменеи.

4.

Прогресивният политически и обществен дневен ред

Важно значение за българските политически дебати доби препоръката на Европейската комисия (втора институция от такъв порядък след Международния валутен фонд) за отмяна на плоския данък. Аргументът от Брюксел е, че нивата на социалните плащания в България не могат устойчиво да бъдат поддържани при настоящата регресивна и крайно несправедлива данъчна система. Темата за данъчна реформа постепенно излиза извън маргиналността на малки леви групи и партии и все повече ще се превръща в национален въпрос.

Активизацията на синдикатите в контекста на бюджетната процедура все по-ярко въвежда и още една тема – несъгласието с развитие на страната, което би се осъществявало за сметка на публичния сектор и чрез неговото ограничаване. Организираните протести на държавната администрация и на други професионални общности са стъпка в тази посока.

Макар и извънпарламентарна формация, Българската социалистическа партия (БСП) дава заявката за ключова роля в прогресивното пространство на българското общество. Амбицията на лидера Крум Зарков е да покаже, че левицата не е партия „със затихващи функции“ и че реална политика в

полза на мнозинството от хората може да се прави и извън парламента. Линиите на поведение на БСП са няколко. Първо, демонстрирана е стартова лоялност към управлението, за да могат да се насърчават правилните решения и да се излезе от капана на самоизолираната опозиционност. Второ, тече преосмисляне на идеологическия профил в посока на търсене на автентичното ляво. Симптоматично значение добиват организираните в много градове на страната „Благоеви четения“, продиктувани от стремежа към утвърждаване и актуализация на идеите на създателя на модерната българска социалдемократия Димитър Благоев. Трето, поставен е ясен акцент върху несправедливия социален модел, изразяващ се в критиките към сегашната данъчна система и в инициативите, съвместно с популярната общинска съветница от София Ваня Григорова, за отмяна на задължителното участие в частни пенсионни фондове. И четвърто, изследва се потенциалът за политическо завръщане на левицата. Второто място на кандидата на БСП и коалиция Пламена Заячка на частичните местни избори в столичния район Средец, макар и при ниска активност, е насърчителен знак. По-сериозното предизвикателство е свързано с евентуалната кандидатура на Илияна Йотова за пълен президентски мандат и ефектите върху лявото от една нейна победа.

5.

Основни изводи, прогнози и препоръки

Встъпването в длъжност на новото правителство в България бе съпроводено от широко тиражирани очаквания, в т.ч. на влиятелни международни медии, за проруски завой във външната политика на България. Оказа се преувеличено. Политическата биография на премиера Румен Радев не сочи и не дава храна за предположения за проруски уклон, а по-скоро за по-умерена политика, дистанцирана от ястребовското отношение към Русия. Разбира се, големият въпрос в такава ситуация вече бе формулиран от опозицията – в условията на геополитическо напрежение, когато ЕС оспорва глобалното присъствие на Русия, не се ли превръщат политическите нюанси в основа за европейска изолация на България.

Сигурната преценка е трудна. Радев явно смята, че категоричната и безусловна антируска линия не е консенсусна в ЕС, но даже не и в Централна и Източна Европа, ако вземем за пример Словакия и Унгария след Орбан, а Европейската комисия, която, в лицето на своята председателка Урсула фон дер Лайен и на върховната представителка за външната политика Кая Калас, я отстоява най-решително, не е най-авторитетната трибуна за международна политика в Европа. Показателно бе решението на Радев да направи своята първа външнополитическа визита като премиер в Берлин, след като по неписана традиция първата дестинация на всички български премиери досега е била Брюксел. Изборът между Брюксел и Берлин не бива да се преувеличава като значение, но до известна степен изразява разбирането на Радев, че Европа има нужда от съгласие по изграждане на съвместна отбранителна способност, а не толкова от съгласие за Украйна. Впрочем, това отчасти кореспондира и с публичните послания на администрацията на американския президент Доналд Тръмп.

По-важната тема за европейската политика на България е доколко тя ще успее да се впише в „коалицията на недоволните“ от новата бюджетна рамка на ЕС за периода 2028-2034 г., където по първоначален план разходите за сигур-

ност се разширяват за сметка на средствата за кохезия, земеделие и регионално развитие.

Правителството на Радев не оправдава надеждите на някои от своите привърженици за бърза вълна на възмездие за престъпленията от последните години и за спешни мащабни реформи. Вътрешната политика на кабинета е „отложена“, а поведението спрямо Бойко Борисов и Делян Пеевски – запазено за бъдещето. Всъщност именно през есента предстои струпване на ключовите политически решения за страната, между които бюджетната политика за 2027 г., съдебната реформа, регулацията на цените. Това поражда и опасност от едновременно взаимодействие на социални и политически проблеми.

Радевото управление като че ли е взело курс към централизация на властта. Той се разгръща в много посоки, но под общия знаменател на ограничаване на определени органи (Висш съдебен съвет, особен управител на „Лукойл“ и т.н.) в полза на правомощията на правителството. По-скоро грешат коментаторите, които виждат в кадровата политика на Радев концесии към други партии, поради биографичната принадлежност на един или друг политик към някоя партия в миналото. Това не са „скрити“ коалиции, а „явни“ смени на лоялности в контекста на широкото убеждение за предстоящо дългосрочно управление на ПБ.

Президентските избори традиционно са тест за всяко управление. Неубедителен резултат за неговия кандидат биха родили внушение за криза на доверието. От друга страна, тест съществува и за опозиционните партии, защото онзи техен кандидат, който би се класирал на втори тур, би добил всички шансове за кандидат за лидер на цялата опозиция – нещо, от което мнозина се притесняват. ПБ като че ли няма избор освен да подкрепи действащия президент Илияна Йотова за нов мандат. Всяко друго решение би било необяснимо и потенциално катастрофално. Въпросът е дали подкрепата ще бъде ясна и безусловна, или резервирана и формална.

За автора

Д-р Борис Попиванов е доцент по политология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Изследванията му са концентрирани в областта на политическите идеологии, теорията и историята на лявото, както и българския преход.

За изследването

Фондация Фридрих Еберт България издава „ПОЛИТБАРОМЕТЪР“ от 2000 година насам, анализирайки актуалните и дългосрочни политически процеси и идентифицирайки тенденциите в българската политика със специален фокус върху политически партии като главни актьори на демокрацията. В ситуация, в която качеството и безпристрастността на българските медии са под въпрос, имаме за цел да предоставим на българските и чуждестранните читатели научна основа за по-нататъшна политическа дискусия.

bulgaria.fes.de

Политбарометър

Голямата изборна победа не произведе политически комфорт за управлението на „Прогресивна България“.

Правителството стабилизира властта си без бързи реформи.

Политическият дневен ред все повече се диктува от предстоящите президентски избори.

Повече информация по темата ще намерите тук:

➤ bulgaria.fes.de